នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល

អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

ព័ត៌មានពិស្តារអំពីការដាក់ឯកសារ

សំណុំរឿងលេខ: ០០២/១៩-០៩-២០០៧-អ.វ.ត.ក-អ.ជ.ត.ក

ភាគីដាក់ឯកសារ: ក្រុមមេធាវីការពារក្តីលោក នួន ជា

ដាក់ជូន: អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល

ភាសាដើម: អង់គ្លេស

កាលបរិច្ឆេទឯកសារ: ថ្ងៃទី ២៩ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១៥

ឯកសារបកប្រែ
TRANSLATION/TRADUCTION
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ (Date): 31-Jul-2015, 09:25
CMS/CFO: Sann Rada

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ ស្នើឡើងដោយភាគីដាក់ឯកសារ: សាធារណៈ (កោសលុប)

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារដោយ កសចស ឬ អង្គជំនុំជម្រះ **សាធារណៈ/Public**

ពិនិត្យឡើងវិញចំពោះឯកសារចំណាត់ថ្នាក់បណ្ដោះអាសន្ន:

ឈ្មោះមន្ត្រីកត់ត្រា:

ហត្ថលេខា:

សារណាឆ្លើយតបរបស់ នួន ជា ទៅនឹងចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងសំណើរបស់ នួន ជា ជូនអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ឲ្យស៊ើបអង្កេតបន្ថែមទៅនឹងខ្សែវីដេអូរបស់ផលិតករ ROB LEMKIN និង ថេត សម្បត្តិ

ដាក់ដោយ៖

ក្រុមមេធាវីការពារក្តី នួន ជា

សុន អរុណ

Victor KOPPE

ព្រំ ផល្លា

លីវ សុវណ្ណា

Doreen CHEN

Xiaoyang NIE

ផ្ញើជូន៖

សហមេធាវី ខៀវ សំផន

គង់ សំអុន

Anta GUISSÉ

Arthur VERCKEN

សហព្រះរាជអាជ្ញា

លោកស្រី ជា លាង

លោក Nicholas KOUMJIAN

សហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី

PICH Ang

Marie GUIRAUD

I. សេចក្តីផ្តើម

១. នៅថ្ងៃទី ១៥ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១៥ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបានចេញសេចក្តីសម្រេចបណ្តោះអាសន្នមួយ ("សេចក្តីសម្រេច") ទាក់ទងនឹងការស៊ើបអង្កេតបន្ថែមដែលខ្លួនបានចាប់ផ្តើមធ្វើ បន្ទាប់ពីមានសំណើពីសហមេធាវីការពារក្តីរបស់លោក នួន ជា ("មេធាវីការពារក្តី") ទៅលើវីដេអូ និងព័ត៌មានរបស់ផលិតករ Rob Lemkin និង ថេត សម្បត្តិ[1]។ នៅក្នុងអំឡុងពេលស៊ើបអង្កេត អង្គជំនុំជម្រះបានស្តាប់ចម្លើយ Rob Lemkin[2] ដែលបន្ទាប់មកបានផ្តល់ជូនអង្គជំនុំជម្រះនូវកំណត់ត្រាដែលគាត់បានរៀបចំសម្រាប់អត្ថបទដែលនឹងចេញផ្សាយ ("កំណត់ត្រា")[3]។ ដោយមានការណែនាំពីអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល នៅថ្ងៃទី១៣ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១៥ មេធាវីការពារក្តីបានសំណើសុំឱ្យទទួលយកកំណត់ត្រាជាភស្តុតាង និងសំណើសុំឱ្យស៊ើបអង្កេតជាក់លាក់ ("សំណើ")[4]។ នៅថ្ងៃទី ២៣ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១៥ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានដាក់សារណាតបទៅនឹងសំណើ ("ចម្លើយតប")[5]។ ដោយអនុលោមតាមមាត្រា ៨.៤ នៃសេចក្តីណែនាំអនុវត្តការដាក់ឯកសារ មេធាវីការពារក្តីសូមដាក់ការឆ្លើយតបទៅនឹងចម្លើយតប[6]។

II. អំណះអំណាង

---

[1] **F2/4/3/3** "សេចក្តីសម្រេចលើសំណើឱ្យស៊ើបអង្កេតបន្ថែម" ថ្ងៃទី ១៥ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១៥ ("សេចក្តីសម្រេច")។

[2] **F2/4/3/1** "កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយសាក្សី Robert T.F. Lemkin" ថ្ងៃទី ១៨ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១៥។

[3] **F2/4/3/3.1** ឧបសម្ព័ន្ធរបស់ Robert T.F. Lemkin អំពីរបៀបវិវឌឍយោបាយរបស់ រស់ ញឹម, ថ្ងៃទី ១២ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១៥ ("កំណត់ត្រា")។

[4] **F2/4/3/3/1** "ចម្លើយតបរបស់ នួន ជា ទៅនឹងសំណួរនានាស្តីពីកិច្ចស៊ើបសួរបន្ថែមរបស់អង្គជំនុំជំរះតុលាការកំពូលនៅក្នុងឈុតវីដេអូ ដែលជាកម្មសិទ្ធិរបស់ផលិតករភាពយន្ត របស់ ROB LEMKIN និង ថេត សម្បត្តិ" ថ្ងៃទី ១៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៥ (សំណើ)។

[5] **F2/4/3/3/3** "ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអជ្ញា ទៅនឹងចម្លើយតបរបស់ នួន ជា ទៅនឹងសំណួរនានាស្តីពីកិច្ចស៊ើបសួរបន្ថែមរបស់អង្គជំនុំជំរះតុលាការកំពូលនៅ ក្នុងឈុតវីដេអូ ដែលជាកម្មសិទ្ធិរបស់ផលិតករភាពយន្ត របស់ ROB LEMKIN និង ថេត សម្បត្តិ" ថ្ងៃទី ២៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៥ (ចម្លើយតប)។

[6] សេចក្តីណែនាំអនុវត្ត អ.វ.ត.ក/០១/២០០៧/វ.៨ មាត្រា ៨.៤។

ក. សហព្រះរាជអាជ្ញាអនុវត្តបទដ្ឋានមិនត្រឹមត្រូវស្តីពីការទទួលយកភស្តុតាងថ្មីសម្រាប់បណ្តឹងសាទុក្ខ

២. សហព្រះរាជអាជ្ញាអនុវត្តបទដ្ឋានមិនត្រឹមត្រូវគ្រប់ពេលនៅក្នុងចម្លើយតបរបស់ខ្លួនស្តីពីការទទួលយកភស្តុតាងថ្មីសម្រាប់បណ្តឹងសាទុក្ខ៖សហព្រះរាជអាជ្ញាមិនគិតដល់លក្ខណៈ *de novo* ក្នុងដំណើរការនីតិវិធីនៃបណ្តឹងសាទុក្ខនៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់ស៊ីវិល ដោយខ្លួនបានទាមទាច្រើនហួសហេតុទៅលើភាពអាចជឿជាក់បានរបស់ភស្តុតាង។ ហើយខ្លួនក៏បានលើកឡើងខុសទៅលើការទទួលយកភស្តុតាងថ្មីសម្រាប់បណ្តឹងសាទុក្ខសម្រាប់តុលាការមិនអចិន្ត្រៃយ៍។

(i) អំណាចរបស់ អជតក ក្នុងការទទួលយកភស្តុតាងថ្មីនៅក្នុងនីតិវិធីច្បាប់ស៊ីវិលគឺទូលំទូលាយ

៣. ដូចដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខថា អង្គជំនុំជម្រះនេះមានអំណាចទូលំទូលាយក្នុងការទទួលយកភស្តុតាងថ្មី។ វិធាន ១០៤(១) អនុញ្ញាតឱ្យអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល "ត្រួតពិនិត្យភស្តុតាង និង ស្វែងរកភស្តុតាងថ្មី" ដើម្បីសម្រេចលើបណ្តឹងសាទុក្ខ។ អំណាចដ៏ទូលាយនេះគឺស្របទៅនឹងនីតិវិធីនៅក្នុងតុលាការកម្ពុជា និងនៅក្នុងច្បាប់ស៊ីវិលជាទូទៅ ដែលពិចារណាទៅដល់ការវាយតម្លៃ *de novo* នៃភស្តុតាងលើបណ្តឹងសាទុក្ខ[7]។ ដោយមិនគិតដល់ការតវ៉ាដដែល ដែលតូចចិត្ត និងការនាំផ្លូវខុស ដែលថា អង្គជំនុំជម្រះនេះមានកាតព្វកិច្ចការពារបណ្តឹងសាទុក្ខពីការធ្វើឱ្យខូចខាតដល់សវនាការលើកទីពីរ ការពន្យាពេលដំណើរការនីតិវិធី និងឬក៏ជំរុញឱ្យរឿងក្តីមិនគ្រប់លក្ខណៈ"[8]។

៤. វាជារឿងចម្លែក ដោយសារតែនៅពេលដែលអង្គជំនុំជម្រះនេះមានសិទ្ធិអំណាចទទួលពិចារណាលើភស្តុតាងក្នុងនីតិវិធីនេះ សហព្រះរាជអាជ្ញាបែជាស្នើសុំឱ្យបដិសេធកំណត់ត្រានេះទៅវិញ។ អង្គជំនុំជម្រះនេះធ្លាប់បានសម្រេចថា Lemkin គួរតែត្រូវបានស្តាប់ចម្លើយ ហើយខ្លួន

---

[7] **F16** បណ្តឹងសាទុក្ខរបស់ នួន ជា ប្រឆាំងនឹងសាលក្រម ក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១ ថ្ងៃទី ២៩ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៤ (បណ្តឹងសាទុក្ខ) កថាខណ្ឌ ២ ដល់ ១៤។

[8] **F2/4/3/3/3** សំណើរ កថាខណ្ឌ ៣; F2/7/1 "ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអជ្ញា ទៅនឹងសំណើទីប្រាំរបស់ នួន ជា សុំឱពិចារណា និងទទួយយកភ័ស្តុតាងបន្ថែមពាក់ព័ន្ធនឹងបណ្តឹងសាទុក្ខ ប្រឆាំងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជំរះសាលាដំបូងក្នុងសំណុំរឿង" ០០២/០១ ថ្ងៃទី ១៣ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៥ ;F2/6/2 "ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអជ្ញា ទៅនឹងសំណើទីបួនរបស់ នួន ជា ស្នើសុំឱពិចារណា និងទទួលយកកភ័ស្តុតាងបន្ថែមពាក់ព័ន្ធនឹងបណ្តឹងសាទុក្ខ ប្រឆាំងនឹងសាលក្រមក្នុង សំណុំរឿង ០០២/០១" ថ្ងៃទី ៣០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៥ កថាខណ្ឌ ៥។

បានចាប់ផ្តើមស៊ើបអង្កេតសម្រាប់គោលបំណងនេះ។ កំណត់ត្រាគឺជាលទ្ធផលនៃការស៊ើបអង្កេតនឹងត្រូវតែទទួលយកតាមវិធានទូទៅនៃភស្តុតាងដែលមាននៅក្នុងវិធាន ៨៧(៣)។ តម្រូវការនៃវិធាន១០៨(៧) ប្រសិនបើពាក់ព័ន្ធក្នុងការចាប់ផ្តើម គឺត្រូវបានបំពេញនៅពេលដែលអង្គជំនុំជម្រះចាត់តាំងចៅក្រមតំណាងដើម្បីស្តាប់ចម្លើយ Lemkin ។

៥. មេធាវីការពារក្តីកត់សម្គាល់ថា អណត្តិទូលាយបែបនេះក្នុងការបង្ហាញការពិតដែលបានផ្តល់ជូនអង្គជំនុំជម្រះនេះដោយអនុលោមតាមនីតិវិធីច្បាប់កម្ពុជា ក៏ត្រូវបានផ្តល់ជូនដូចគ្នាទៅសហព្រះរាជអាជ្ញាដែលអនុវត្តតួនាទីរបស់ខ្លួនដោយមិនលម្អៀង តែមិនមែនជាភាគីបដិបក្ខយ៉ាងតឹងរឹងនៅក្នុងនីតិវិធីនោះទេ[9]។ តែសហព្រះរាជអាជ្ញានៅតែបន្តតួនាទីរបស់ខ្លួនថា នីតិវិធីទាំងនេះថិតនៅក្នុងច្បាប់អង់គ្លូសាសុង។ មេធាវីការពារក្តីមានការលំបាកក្នុងការយល់អំពីការបដិសេធកំណត់ត្រារបស់ Lemkin ដែលកំពុងថិតនៅក្នុងដៃរបស់អង្គជំនុំជម្រះនេះ ហើយត្រូវបានបង្កើតឡើងតាមរយៈការស៊ើបអង្កេតមួយដែលផ្តួចផ្តើមឡើងដោយអង្គជំនុំជម្រះនេះ ហើយដែលមានភាពពាក់ព័ន្ធជាបឋម និងអាចជឿជាក់បាន និងដែលអាចស្របទៅនឹងកាតព្វកិច្ចរបស់តុលាការនេះក្នុងការស្វែងរកការពិត ឬក៏តាតព្វកិច្ចរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាក្នុងការដើរតួនាទីដោយមិនលម្អៀង។ វាគ្មានមន្ទិលសង្ស័យទេថា "ការទទួលយក" កំណត់ត្រានឹងមិនកើតឡើងនៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់ស៊ីវិលនៅក្នុងពិភពលោក ដោយរាប់បញ្ចូលទាំងតុលាការនេះ។

(ii) បទដ្ឋានអាចជឿជាក់បានទាប

៦. សហព្រះរាជអាជ្ញាលើកឡើងថា កំណត់ត្រា មិនអាចទទួលយកបានដោយសារតែ "មិនអាចជឿទុកចិត្តបាន" និងមាន "តម្លៃជាភស្តុតាង" ។ សហព្រះរាជអាជ្ញាគាំទ្រដល់អំណះអំណាងនេះដោយចោទប្រកាន់ថា កំណត់ត្រាពឹងផ្អែកជាបឋមទៅនឹងភស្តុតាងអណាមឹក[10] ដែលកំណត់ត្រាមិនមានតម្លៃជាភស្តុតាងដូចនឹងកំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយដែលធ្វើឡើងដោយ

---

[9] *សូមមើល* ក្រមនីតក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌបារាំង មាត្រា ៣១ ("Le ministère public exerce l'action publique et requiert l'application de la loi, dans le respect du principe d'impartialité auquel il est tenu.")។

[10] F2/4/3/3/3 ចម្លើយតប កថាខណ្ឌ ១០។

Philip Short, Stephen Heder និង François Ponchaud[11] ដោយសារតែ Lemkin និង ថេត សម្បត្តិ មិនបានពន្យល់ឲ្យបានគ្រប់គ្រាន់អំពីវិធីសាស្ត្រ[12]ដែលកំណត់ត្រាបានយោងទៅ [redacted] ហើយដែលថា សម្បត្តិ មានទំនាក់ទំនងជាមួយ នួន ជា[14] (គឺគ្មានមូលដ្ឋាន)។ ពុំមានការចោទប្រកាន់ណាមួយទាក់ទងនឹងភាពជឿជាក់បាននៃភស្តុតាងនោះទេ។

៧. វិធាន ១០៨(៧) ចែងក្នុងផ្នែកពាក់ព័ន្ធថា:

> ភាគីអាចស្នើសុំបន្ថែមភស្តុតាងចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល យោងតាម វិធាន ៨៧(៣) បើសិនជាភស្តុតាងនោះ មិនអាចរកបានក្នុងពេលសវនាការ ហើយ ដែលអាចជាកត្តាកំណត់នាំឲ្យឈានដល់ការធ្វើសេចក្តីសម្រេចនៅក្នុងសវនាការ។

អាស្រ័យហេតុនេះហើយវិធាន ១០៨(៧) តម្រូវត្រឹមតែភស្តុតាងដែលត្រូវទទួលយកបំពេញតាមវិធាន ៨៧(៣) ដែលជាបញ្ញតិទូទៅសម្រាប់ការទទួលយកភស្តុតាងនៅក្នុងពេលសវនាការ និងបន្ថែមពីលើនេះទៀតនោះគឺ "អាចកត្តាដែលនាំដល់ការសម្រេចនៅក្នុងពេលសវនាការ"។ វិធាន ១០៨(៧) មិនបាននិយាយទៅដល់បញ្ញាតិណាមួយអំពីភាពអាចជឿជាក់បាននូវភស្តុតាងនោះទេ។ ភាពអាចជឿជាក់បានរបស់ភស្តុតាងសម្រាប់ការទទួលយកសម្រាប់បណ្តឹងសាទុក្ខ គឺដូចគ្នាទៅនឹងបទដ្ឋានដែលកំពុងអនុវត្តនៅពេលសវនាការ។

៨. ដូចដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខថា អង្គជំនុំជម្រះបានអនុវត្តវិធាន ៨៧(៣) ក្នុងការទទួលយកភស្តុតាងរាប់ពាន់ដោយពុំពិចារណាឲ្យបានល្អិតល្អន់ទៅលើកាលៈទេសៈដែលភស្តុតាងត្រូវបានបង្កើតឡើងនោះទេ[15]។ ឯកសារទាំងនេះរួមមានកិច្ចសម្ភាសន៍ដែលមិនមានយថាភូត ដែលបង្កើតឡើងនៅក្នុងកាលៈទេសៈមិនច្បាស់លាស់ដោយសាស្ត្រាចារ្យស្រាវជ្រាវ

---

[11] **F2/4/3/3/3** ចម្លើយតប កថាខណ្ឌ ១១ដល់ ១៥។

[12] **F2/4/3/3/3** ចម្លើយតប កថាខណ្ឌ ១៦។

[13] **F2/4/3/3/3** ចម្លើយតប កថាខណ្ឌ ១៧។

[14] **F2/4/3/3/3** ចម្លើយតប កថាខណ្ឌ ១៨-១៩។

[15] **F16** បណ្តឹងសារទុក្ខ កថាខណឌ ១៥៦-១៥៨។ សូមមើលផងដែរ E185 (និងឧបសម្ព័ន្ធដែលភ្ជាប់ជាមួយ) E185/1(និងឧបសម្ព័ន្ធដែលភ្ជាប់ជាមួយ) E185/2 (និងឧបសម្ព័ន្ធដែលភ្ជាប់ជាមួយ) E299 (និងឧបសម្ព័ន្ធដែលភ្ជាប់ជាមួយ)

អ្នកស្រាវជ្រាវ និងរដ្ឋាភិបាលបរទេស ដែលស្នាដៃរបស់គាត់មិនដែលត្រូវបានត្រួតពិនិត្យដោយហ្មត់ចត់ដោយស្ថាប័នតុលាការ និងសៀវភៅទាំងមូលពោរពេញទៅដោយគំនិតលាយឡំមិនច្បាស់លាស់ និងការលើកឡើងអំពីអង្គហេតុមិនមែនជាសារធាតុ។ ទស្សនដែលថាកំណត់ត្រារបស់ Lemkin ចេញពីកិច្ចសម្ភាសន៍ចំនួនបួនដែលគាត់បានចូលរួម និងគាត់ថតជាវីដេអូមិនបំពេញតាមបទដ្ឋាននេះ គឺជារឿងគួរឲ្យអស់សំណើចមួយ ហើយចុះហេតុអ្វីបានជាសហព្រះរាជអាជ្ញាមិនព្យាយាមចង្អុលបង្ហាញជាភស្តុតាង។

(iii) សហព្រះរាជអាជ្ញាលើកឡើងខុសអំពីបទដ្ឋានសម្រាប់ការទទួលយកភស្តុតាងថ្មីនៅតុលាការអន្តរជាតិផ្សេងទៀត

៩. បើទោះជាអង្គជំនុំជម្រះនេះទទួលយកវិធានច្បាប់អង់គ្លូសាសុងទៅលើបទដ្ឋានទទួលយកភស្តុតាងថ្មីក៏ដោយ ក៏សហព្រះរាជអាជ្ញាលើកឡើងខុសអំពីបទដ្ឋានពាក់ព័ន្ធជាធរមានសម្រាប់ការទទួលយកភស្តុតាងថ្មីសម្រាប់បណ្តឹងសាទុក្ខនៅតុលាការអន្តរជាតិផ្សេងទៀតដែលប្រើប្រាស់ច្បាប់អង់គ្លូសាសុង។ ខណៈដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាលើកឡើងជាដដែលៗថា សំណើខកខានមិនបានលើកឡើងថា កំណត់ត្រា "*នឹង* ជាកត្តាសម្រេចនៅក្នុងបណ្តឹងសាទុក្ខ"[16] យុត្តិសាស្ត្រច្បាប់ទាមទាតែការបង្ហាញមួយដែលថា សាលក្រមអាចត្រូវបានធ្វើឲ្យប៉ះពាល់។ ភាពខុសប្លែកគ្នានេះត្រូវបានទទួលស្គាល់យ៉ាងល្អនៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្រច្បាប់។ ដូចដែលសាលឧទ្ធរណ៍នៅ ICTY សម្រេចនៅក្នុងសំណុំរឿង *Kupreškić:*

> នៅក្នុងការកំណត់ថាតើភស្តុតាងថ្មីនឹងអាចបង្ហាញថា ការផ្តន្ទាទោស ឬការកាត់ទោសមិនមានសុវត្ថិភាព ដើម្បីសម្រេចលើសារណាវិធាន១១៥ជាច្រើននៅក្នុងសំណុំរឿងនេះ សាលាឧទ្ធរណ៍បានពិនិត្យជាដំបូងទៅលើមូលហេតុ និងភស្តុតាងនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះក្នុងការសម្រេច។ បន្ទាប់មកពីពិចារណាលើសារណារបស់ភាគី សាលាឧទ្ធរណ៍ បានចេញសេចក្តីសម្រេចមួយថា តើភស្តុតាងថ្មីអាចមានផលប៉ះពាល់ដល់សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងការផ្តន្ទាទោសឬក៏អត់។ ការអនុវត្តលើគោលការណ៍នេះត្រូវបានបញ្ជាក់តាមវិធីផ្សេងគ្នា។ ឧទាហរណ៍ "ប្រសិន

---

[16] **F2/4/3/3/3** ចម្លើយតប កថាខណ្ឌ ២១, ២៩។

បើភស្តុតាងដែលបានស្នើសុំខ្លះ ត្រូវបានបង្ហាញជូនអង្គជំនុំជម្រះ ក្នុងពេលសវនាការ និងត្រូវបានទទួលយក នោះវាអាចប៉ះពាល់ដល់សេចក្តីសម្រេចខ្លះរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលនាំទៅដល់ការសម្រេចដើម្បីផ្តន្ទាទោសអ្នកប្តឹងសាទុក្ខ"។ វានឹងប្រហែលជាបង្ហាញថា ការផ្តន្ទាទោស និងការកាត់ទោសគឺមិនមានសុវត្ថិភាព"។ ភស្តុតាងនេះអាចមានភាពប៉ះពាល់ដល់សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៅក្នុងពេលសវនាការ"។ ហើយ "ប្រសិនបើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានភស្តុតាងដូចនេះនៅចំពោះមុខខ្លួន នោះវានឹងមានសេចក្តីសម្រេចផ្សេងពីនេះ"។ <u>ទោះបីជាបញ្ជាក់តាមវិធីផ្សេងៗក្តី ក៏ការវាយតម្លៃជាក់ស្តែងចំពោះបទដ្ឋានបានអនុវត្តពេញដំណើរការវិធាន១១៥ បង្ហាញថា គឺថិតនៅក្រោមតម្រូវការចង្អៀត ដែលភស្តុតាងថ្មីនឹងមានផលប៉ះពាល់ដល់សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះ និងមានទំនាក់ទំនងគ្នាទៅនឹងការសាកល្បងមួយថា តើភស្តុតាងថ្មីអាចមានផលប៉ះពាល់ដល់សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងឬក៏អត់។</u>

[...]

សាលាឧទ្ធរណ៍ពិតជាបានឆ្លៀតយកឱកាសនេះ ដើម្បីបញ្ជាក់ថា តាមទស្សនរបស់ខ្លួន បទដ្ឋានកាន់តែត្រឹមត្រូវសម្រាប់ការទទួលយកភស្តុតាងថ្មីតាមវិធាន១១៥សម្រាប់បណ្តឹងសាទុក្ខ គឺថាតើភស្តុតាងនោះ "អាច" មានផលប៉ះពាល់ដល់សាលក្រម ជាជាងថាតើវា "នឹងអាច" បានធ្វើដូច្នោះឬក៏អត់[17]។

អាស្រ័យហេតុនេះ សំណើសុំសម្រាប់ភស្តុតាងបន្ថែមត្រូវបានបដិសេធចោលនៅពេលណាដែល "ភស្តុតាងមិនអាចមានធ្វើឲ្យមានការផ្លាស់ប្តូរ"[18]។

ខ. សហព្រះរាជអាជ្ញាមិនយកចិត្តទុកដាក់លើកិច្ចខិតខំរបស់មេធាវីការពារក្តីក្នុងការពន្យល់ពីហេតុផលរបស់ភស្តុតាងនេះនៅពេលសវនាការ

១០. បើទោះជាកំណត់ត្រា ត្រូវបានទទួលយកនៅក្នុងកាលៈទេសៈណាក៏ដោយតាមវិធាន១០៨(៧) និង ១០៤(១) មេធាវីការពារក្តីកត់សម្គាល់ថា ខ្លួនបានស្នើសុំការស៊ើបអង្កេតលើឯកសារ

---

[17] បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងសាលក្រម *Kupreškić* កថាខណ្ឌ ៦៦ ដល់ ៦៨។

[18] បណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ប្រឆាំងនឹងសាលក្រម *Kupreškić* កថាខណ្ឌ ៦៦។

របស់ Lemkin និង ថេត សម្បត្តិ នៅក្នុងពេលសវនាការ[19]។ សំណើនោះត្រូវបានបដិសេធ[20] តាមរយៈសេចក្តីសម្រេចដែលមេធាវីការពារក្តីប្តឹងសាទុក្ខ[21]។ អាស្រ័យហេតុនេះហើយ កំណត់ត្រាត្រូវតែទទួលយក ដោយមិនគិតដល់បទដ្ឋានជាធរមានសម្រាប់ការទទួលយកភស្តុតាងថ្មី ថាជាការប៉ះប៉ូវដល់ការខកខានរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងការទាក់ទងជាមួយ Lemkin និង ការរំលោភដល់សិទ្ធិរបស់នួនជាក្នុងការការបង្ហាញការការពារក្តី។

គ. កំណត់ត្រាពិតជាគួរឱ្យជឿជាក់បាន

១១. ផ្ទុយពីការលើកឡើងរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា កំណត់ត្រាគឺពិតជាគួរឱ្យជឿជាក់បានខ្លាំងណាស់។ កិច្ចសម្ភាសន៍ ត្រូវបានធ្វើឡើងដោយកិច្ចសហការរវាង ថេត សម្បត្តិ ដែលជាអ្នកកាសែតមានបទពិសោធន៍ម្នាក់ ដែលខ្លួនបានធ្វើការស្រាវជ្រាវជាងមួយទស្សវត្សរ៍ទៅលើកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ តាមរយៈកិច្ចសម្ភាសន៍ជាងមួយពាន់ម៉ោងសម្រាប់ប្រធានបទជាច្រើនជាមួយនឹង Rob Lemkin ជាផលិតករដែលមានការអប់រំពី Oxford និងជាអ្នកកាសែតដែលមានបទពិសោធន៍រាប់ទស្សវត្សរ៍រួមទាំង BBC2 និង BBC World Service[22] ហើយក៏ជាសាច់ញាតិជីដូនមួយឆ្ងាយរបស់ Raphael Lemkin និងត្រូវបានជំរុញក្នុងការការងាររបស់គាត់យ៉ាងហោចណាស់ក៏ដោយសារតែបទពិសោធន៍គ្រួសារផ្ទាល់ខ្លួននៅក្នុងរបបណាស៊ីប្រទេសអាល្លឺម៉ង់[23]។ ដូចដែល Lemkin បានពន្យល់ជូនចៅក្រមពីររូបនៃអង្គជំនុំជម្រះនេះថា គាត់ជាផលិតករខ្សែភាពយន្តដោយឯករាជ្យអស់រយៈពេល៣០ឆ្នាំកន្លងមក ដែលគាត់បាន

---

[19] **E294** “សំណើសុំទទួលយកភ័ត្តុតាងថ្មី កោះហៅ ROB LEMKIN និងចាប់ផ្តើមការស៊ើបអង្កេត” ថ្ងៃទី ១១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ ។

[20] **E294/1**“សេចក្តីសម្រេចលើសំណើរបស់ នួន ជា ស្នើសុំឲទទួលយកភ័ស្តុតាងថ្មី ឲចាប់ផ្តើមកការស៊ើបអង្កេត និងកោះហៅលោក ROB LEMKIN” ថ្ងៃទី ២៤ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣។

[21] **F16** បណ្តឹងសាទុក្ខ កថាខណ្ឌ ៨៣ , ៧០៣ (ខ)។

[22] **F2/4/3/1**, “កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយសាក្សី -Robert T.F. Lemkin” ថ្ងៃទី ១៨ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៥ (កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយសាក្សី Lemkin)

[23] សូមមើលដូចជា “រឿងរ៉ាវអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ទីពីរ “សត្រូវ” Jewish Journal ថ្ងៃទី ១៣ ខែ មករា ឆ្នាំ២០១១។

ផលិតខ្សែភាពយន្តឯកសារមិនក្រោម៥០នោះទេ[24]។ ចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៩៩ រហូតដល់ ២០០៦ "គាត់បានដឹកនាំនាយកដ្ឋានអ្នកកាសែតស៊ើបអង្កេតសម្រាប់ទូរទស្សន៍លេខ៤នៅចក្រភពអង់គ្លេស"[25]។ ដូចដែលសំណើបានបញ្ជាក់ថា Lemkin បានប្រើប្រាស់ជំនាញគួរឱ្យកត់សម្គាល់នេះដើម្បីធានាថា កិច្ចសម្ភាសន៍ត្រូវបានធ្វើឡើងដោយបទដ្ឋានខ្ពស់បំផុតក្នុងចំណោមអ្នកកាសែត។ កិច្ចសម្ភាសន៍ត្រូវបានធ្វើឡើងជាមួយតែនឹងប្រធានបទ ដែលអាចផ្តល់ជូននូវរឿងរ៉ាវជាដំបូងទៅលើព្រឹត្តិការណ៍ ដែលកំពុងពិពណ៌នា[26]។ ប្រធានបទនីមួយៗ ត្រូវបានសម្ភាសន៍ជាច្រើនដង "ច្រើនជាង១០ដង" និង "កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងត្រូវបានធ្វើឡើងដើម្បីផ្ទៀងផ្ទាត់ឬក៏បន្ថែមព័ត៌មានតាមរយៈការសួរបុគ្គលផ្សេងទៀតតាមរយៈព័ត៌មានដែលផ្តល់ជូនដោយបុគ្គលម្នាក់"[27]។ កិច្ចសម្ភាសន៍ត្រូវបានធ្វើឡើងនៅ "ទីតាំងផ្សេងគ្នា និងពេលវេលាខុសគ្នា"[28]។ កំណត់ហេតុវីដេអូលើប្រធានបទខ្លះត្រូវបានបង្ហាញជូនទៅលើប្រធានបទផ្សេងទៀតដើម្បីវាស់ស្ទង់ប្រតិកម្មរបស់គេ[29]។

១២. កំណត់ត្រាគ្រាន់តែបញ្ជាក់ពីការពិពណ៌នារបស់ Lemkin ចំពោះកិច្ចសម្ភាសន៍ដូចគ្នាទាំងនេះ។ Lemkin បានប្រាប់ចៅក្រមនៃអង្គជំនុំជម្រះនេះអំពីការចូលរួមយ៉ាងជ្រៅរបស់ខ្លួនក្នុងដំណើរការជ្រើសរើសសាក្សី ការធ្វើពង្រាងសំណួរ ការធ្វើប្រតិចារិត និងការផ្ទៀងផ្ទាត់ខ្សែវីដេអូ[30]។ រាល់កិច្ចសម្ភាសន៍ទាំងអស់ត្រូវបានធ្វើឡើងដែលជាផ្នែកមួយនៃការផលិតខ្សែភាពយន្តដែល Lemkin នៅតែសង្ឃឹមថា នឹងចេញជារូបរាង[31]។ អាស្រ័យហេតុនេះហើយ Lemkin មាន

[24] **F2/4/3/1** កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយសាក្សី Lemkin។

[25] **F2/4/3/1** កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយសាក្សី Lemkin។

[26] **F2/4/3/1** កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយសាក្សី Lemkin។

[27] **F2/4/3/3/1** សំណើ កថាខណ្ឌ ៧។

[28] **F2/4/3/1** កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយសាក្សី Lemkin.

[29] **F2/4/3/1** កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយសាក្សី Lemkin។

[30] **F2/4/3/1** កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយសាក្សី Lemkin។

[31] **F2/4/3/1** កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយសាក្សី Lemkin។

ការ "យល់ដឹងច្រើន" អំពីខ្មែរក្រហម ដែលគ្មានបុគ្គលណាម្នាក់រួមទាំង ថេត សម្បត្តិផង អាចដឹងបាន[32]។

១៣. បើទោះជាមាននៅក្នុងសារណាឆ្លើយតបរបស់ខ្លួនក៏ដោយ ក៏សហព្រះរាជអាជ្ញាបានអះអាងដដែលៗ អំពីភាពជឿជាក់បានមិនមែនសម្រាប់តែកិច្ចសម្ភាសន៍ទាំងបួនដែលលើកឡើងនៅក្នុងកំណត់ត្រានោះទេ ក៏ប៉ុន្តែសម្រាប់កិច្ចសម្ភាសន៍ដែលយោងនៅក្នុងខ្សែភាពយន្ត។ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានស្នើសុំឱ្យទទួលយកជាភស្តុតាង[33] និងយោងជាបន្តបន្ទាប់នៅក្នុងសវនាការ[34] និងលើបណ្តឹងសាទុក្ខ[35]។ មេធាវីការពារក្តីមិនបានដឹងអំពីឯកសារអំពីកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យដែលផលិតដោយ ថេត សម្បត្តិ ឬ Rob Lemkin ដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាមិនបានស្នើសុំជាបន្ទាន់ឱ្យទទួលយកជាភស្តុតាងនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីនេះ។ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានប្រកាសនៅក្នុងសារណារបស់ខ្លួននៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះនេះនៅខែកញ្ញា កន្លងទៅថា "ជំនាញស៊ើបអង្កេតរបស់ ថេត សម្បត្តិ គឺមិនបាច់មានការឆ្ងល់ទេ"[36]។

---

[32] **F2/4/3/1** កំណត់ហេតុស្តាប់ចម្លើយសាក្សី Lemkin។

[33] **E93/7** "សំណើរបស់សហព្រះរាជអជ្ញា សុំឱស្តាប់អ្នកជំនាញ ២រូប និងសាក្សី ១៣រូប បន្ថែមនៅក្នុងតំណាក់កាលដំបូងនៃសវនាការ និងការជូនដំណឹងអំពីចេតនាដាកឈុតវិដេអូខ្លីៗចំនួន៧ ទាក់ទងទៅនឹង នួន ជា នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជំរះសាលាដំបូង ដោយអនុលោមតាមវិធាន ៨៧(៤)" ថ្ងៃទី ៥ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១១ កថាខណ្ឌ ៣៣-៣៤; ថ្ងៃមួយនៅពោធិ៍ជ្រៃ, មើល **E186** ការដាក់បង្ហាញឯកសាររបស់សហព្រះរាជអជ្ញា ស្តីពីខ្សែភាពយន្តឯកសារ ដែលមានចំណងជើងថា "សត្រូវរបស់ប្រជាជន" ថ្ងៃទី ១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១២; មើលផងដែរ **E152**។

[34] E295/6/1, "សេចក្តីសន្និដ្ឋានបញ្ចប់របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាក្នុងសំណុំរឿង ០០២/០១" ថ្ងៃទី២៧ កញ្ញា ឆ្នាំ២០១៣ កថាខណ្ឌ 120, 312, 445, 446, 455, 465, 467, 468, 469, 501,504. យោងទៅលើការងាររបស់ Rob Lemkin និង ថេត សម្បត្តិ នៅក្នុងសេចក្តីសន្និដ្ឋានបិទរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាដោយរាប់បញ្ចូលទាំងខ្សែភាពយន្តសត្រូវប្រជាជន ថ្ងៃមួយនៅទួលពោធិជ្រៃ និងនៅពីក្រោយការសម្លាប់។ សូមមើលផងដែរប្រតិចារិតសវនាការ **E1/212.2** ថ្ងៃទី២៥ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១៣ ទំព័រ 34-35; ប្រតិចារិតសវនាការ ថ្ងៃទី២៧ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ២០១៣ **E1/214.1** ទំព័រ19-23, 45, 47-53, 59។

[35] **F17/1**, "ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងបណ្តឹងសាទុក្ខសំណុំរឿង ០០២/០១" ថ្ងៃទី ១៤ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១៥ ជើងទំព័រ 1417, 1726, 2166, 2363, 2380, 2394។

[36] **F2/2** "ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអជ្ញាទៅនឹងសំណើទីមួយ និងទីពីររបស់មេធាវីការពារក្តី នួន ជា សុំឱទទួលយក និងពិចារណាទៅលើភស្តុតាងបន្ថែម ទាក់ទងនឹងបណ្តឹងសាទុក្ខប្រឆាំងនឹងសាលក្រមរបស់អង្គជុំនំជម្រះសាលាដំបូងក្នុង

១៤. ប្រការគួរឲ្យងឿងឆ្ងល់បំផុតនោះគឺបើតាមការអះអាងរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា គឺវិធីសាស្ត្រក្នុងការសម្ភាសន៍ ដែលខ្លួនផ្ទាល់បានយោងយ៉ាងច្រើននោះ ថាមិនគួរឲ្យជឿជាក់បានទៅវិញ។ សហព្រះរាជអាជ្ញាព្យាយាមការពារខ្លួនអំពីការជំទាស់ទៅនឹងភាពផ្ទុយគ្នាយ៉ាងច្បាស់នេះដោយបែងចែករវាង Lemkin និង ថេត សម្បត្តិ។ ក្រៅពីភាពមិនទំនងយ៉ាងជាក់ច្បាស់អំពីការបកស្រាយខុសរបស់ខ្លួនអំពីជំនាញរបស់ Lemkin[37] សហព្រះរាជអាជ្ញាប្រហែលជាសង្ឃឹមថា អង្គជំនុំជម្រះនេះនឹងភ្លេចថា បទសម្ភាសន៍នេះត្រូវបានធ្វើឡើងជាផ្នែកមួយយ៉ាងពិតប្រាកដនៃដំណើរការដូចគ្នាក្នុងការផលិតខ្សែភាពយន្ត *Enemies of the People* និង *One Day at Po Chrey*។ សហព្រះរាជអាជ្ញាជំទាស់លើមូលហេតុដែលថា Lemkin មិនមានសមត្ថភាពផ្តល់អនុសាសន៍ទៅលើកិច្ចសម្ភាសន៍ដែលធ្វើឡើងដោយ ថេត សម្បត្តិ នោះទេ[38] ហើយលើកឡើងដដែលថា វិធីសាស្ត្រក្នុងការសម្ភាសន៍របស់ Lemkin មិនអាចឲ្យជឿជាក់បានោះទេ។ សហព្រះរាជអាជ្ញាប្រហែលជាអាចចាប់ផ្តើមតាមរយៈការសម្រេចថា អ្នកដែលខ្លួនគិតថាបានធ្វើបទសម្ភាសន៍ ហើយថាតើគាត់មានសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើបទសម្ភាសន៍ឬក៏អត់។

១៥. ភាពចម្លែកដូចគ្នាមួយទៀតនោះ គឺការលើកឡើងរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាថា កិច្ចសម្ភាសន៍មិនអាចជឿជាក់បាន ពិព្រោះវាគ្រាន់តែជាសំដីមួយរបស់ នួន ជា អាស្រ័យហេតុនេះហើយផ្តល់ឲ្យគាតន់នូវ "វិធីមួយក្នុងការផ្តល់សក្ខីកម្ម ដោយពុំចាំបាច់ធ្វើតេស្តពីសោធលើការអះអាងរបស់គាត់ទៅតាមវិធីដ៏មានអត្ថន័យ ដែលការសួរសាក្សីរបស់ភាគីបដិបក្ខធ្លាប់ត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យធ្វើនោះឡើយ"[39]។ ជាថ្មីម្តងទៀតទស្សនះរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅលើកិច្ចសម្ភាសន៍របស់ Lemkin និង សម្បត្តិ ដោយរាប់បញ្ចូលទាំង "ដំណើរការនៃការធ្វើសេចក្តីសម្រេចអំពីថាតើជាមួយនរណា ដែលត្រូវធ្វើសម្ភាស តើសំនួរឬសម្ភារៈឯកសារអ្វីខ្លះដែលត្រូវសួរទៅកាន់សាក្សីនានា ហើយថាតើសម្ភារៈឯកសារអ្វីខ្លះដែលត្រូវជ្រើសរើសសម្រាប់ខ្សែភាព

សំណុំរឿង ០០២/០១" ថ្ងៃទី ១៦ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៤ (សហព្រះរាជអជ្ញា ចម្លើយតបទៅនឹងសំណើទីមួយ និងទីពីរ) កថាខណ្ឌ ១០។

[37] សូមមើល កថាខណ្ឌ ១១ ខាងលើ។

[38] **F2/2**, "ចម្លើយតបសហព្រះរាជអជ្ញាទៅនឹងសំណើទីមួយ និងទីពីរ" កថាខណ្ឌ ១៦។

[39] **F2/4/3/3/3** ចម្លើយតប កថា ខណ្ឌ ១៩។

យន្ត និងសៀវភៅរបស់ពួកគាត់"[40] គឺខុសគ្នានៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ដែលខ្លួនបានស្នើសុំម្តងហើយម្តងទៀតឲ្យទទួលស្គាល់និងយោងទៅលើសៀវភៅរបស់ សម្បត្តិ និង ទាំងខ្សែភាពយន្តរបស់ Lemkin និង សម្បត្តិ[41]។ សហព្រះរាជអាជ្ញាអស់សង្ឃឹមជាខ្លាំងក្នុងការរកបានអ្នកផ្តល់បទសម្ភាសន៍ដែលបង្ហាញតាមរយៈ "ដំណើរការសម្រេចចិត្ត" របស់ Lemkin និង សម្បត្តិ ដែលខ្លួនបានទទួលយកក្នុងសវនាការជាសាធារណៈថា ជាការសំខាន់ក្នុងការស្តាប់ចម្លើយសាក្សីខ្លះក្នុងចំណោមអ្នកផ្តល់បទសម្ភាសន៍ទាំងនេះក្នុងឋានៈជាសាក្សី ដើម្បីធានាថា គាត់មាន "ឱកាសគ្រប់គ្រាន់" ដើម្បីបង្ហាញថា ការសម្លាប់នៅទួលពោធិជ្រៃពិតជាកើតមាន[42]។ នេះជាជម្រើសយុទ្ធសាស្ត្រមួយដ៏ឆ្លាត ដោយសារតែបុគ្គលដែលត្រូវបានសម្ភាសន៍ និងថតដោយ Lemkin និង សម្បត្តិ បានផ្តល់តែភស្តុតាងដែលអាចជឿជាក់បានតែអំពីការសម្លាប់នៅក្នុងសំណុំរឿងតែប៉ុណ្ណោះ[43]។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលអាចស្ងប់ចិត្តថា វាមិនមែនជាគោលបំណងនៃការនាំទៅដល់ភស្តុតាងដោះបន្ទុកដែលថា សំណើសម្រាប់ភស្តុតាងនេះត្រូវបានបង្កើតឡើង។

១៦. សហព្រះរាជអាជ្ញាផ្សំចូលគ្នានូវមូលហេតុមិនច្បាស់លាស់អំពីអំណះអំណាងរបស់ខ្លួនក្នុងការញែកឲ្យដាច់ពីគ្នារវាងជំនាញរបស់ Lemkin និង Philip Short, François Ponchaud និង Stephen Heder។ អំណះអំណាងដំបូងគឺ (ជាថ្មីម្តងទៀត) មិនត្រឹមត្រូវទេ ដោយសារតែកិច្ចសម្ភាសន៍ត្រូវបានធ្វើឡើងដោយ Lemkin និង សម្បត្តិ អាស្រ័យហេតុនេះហើយវាជាជំនាញរួមគ្នាមួយដែលបង្កើតជាមូលដ្ឋានសមស្របក្នុងការប្រៀបធៀប។ តែបើទោះជាការលើកឡើងដំបូងខុសបែបនេះក៏ដោយ ក៏កំណត់ត្រាត្រូវបានឃើញថា គួរឲ្យជឿជាក់បានជាងបទសម្ភាសន៍ដែលធ្វើឡើងដោយ Ponchaud, Short ឬ Heder ។

១៧. ការវិភាគរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅលើកិច្ចសម្ភាសន៍ដែលធ្វើឡើងដោយ Ponchaud, Short និង Heder និងពឹងផ្អែកយ៉ាងច្រើននៅក្នុងសាលក្រមថាជាភស្តុតាងសំខាន់ក្នុងការគាំទ្រអំណះ

[40] **F2/4/3/3/3** ចម្លើយតប កថា ខណ្ឌ ១៨។

[41] សូមមើល កថាខណ្ឌ ១៣ ខាងលើ។

[42] ប្រតិចារិតសវនាការថ្ងៃទី ១៣ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១៣ (កិច្ចប្រជុំរៀបចំសវនាការ **E1/207.1**) ទំព័រ ៧១។

[43] **F16** បណ្តឹងសាទុក្ខ កថាខណ្ឌ ៥៤៩ដល់ ៥៥០។

អំណាងរបស់ខ្លួនទៅលើបញ្ហាចោទនេះគឺជាការនាំផ្លូវមិនត្រឹមត្រូវ។ ការពិភាក្សាគឺផ្តោតស្ទើរតែទាំងស្រុងទៅលើជំនាញរបស់សាក្សីអំពីប្រទេសកម្ពុជា និង កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងបន្តកិច្ចខិតខំរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាក្នុងការមិនផ្តល់តម្លៃតាមមធ្យោបាយផ្សេងៗទៅលើសាក្សីដែលខ្លួនបានយោងយ៉ាងច្រើនទៅលើការងាររបស់គាត់នៅក្នុងសំណុំរឿង ០០២ និងបន្តដកស្រង់នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង។ ប៉ុន្តែមេធាវីការពារក្តីមិនបានស្នើសុំឱ្យទទួលយកទស្សនៈរបស់ Lemkin ជាភស្តុតាង ឬក៏ចាត់ទុក Lemkin ជាសាក្សីជំនាញនោះទេ ហើយក៏មិនស្នើថាគាត់មានជំនាញជាង Short, Ponchaud ឬ Heder នោះទេ។ មេធាវីការពារក្តីស្នើសុំឱ្យទទួលយកជាភស្តុតាងនូវកំណត់ត្រារបស់ Lemkin ទៅលើបទសម្ភាសន៍ដែលគាត់ផ្តួចផ្តើម ធ្វើគម្រោង ចូលរួម និងពិនិត្យពិចៃយ៉ាងហ្មត់ចត់។ បញ្ហានៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះនេះគឺមិនមែនអំពីថាតើ Heder មានចំណេះដឹងច្រើនជាង Lemkin អំពីកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនោះទេ តែវាជាបញ្ហាថាតើអ្នកណាផ្តល់រឿងរ៉ាវដែលអាចជឿទុកចិត្តបានច្រើនជាង។

១៨. នៅក្នុងករណីនេះសញ្ញាសំគាល់ច្បាស់នៃភាពអាចទុកចិត្តបាន បានពិពណ៌នារួចហើយ[44] ជំនាញអាជីពរបស់ Lemkin នៅក្នុងការសម្ភាសន៍សាក្សី អាចចាត់ទុកបានថាប្រសើរជាងជំនាញរបស់ Ponchuad ហើយអាចប្រសើរជាងជំនាញរបស់ Heder ផង។ មិនដូច Phillip Short ប្រភពនៃការបកប្រែរបស់ Lemkin- ថេត សម្បត្តិ- ត្រូវបានទទួលស្គាល់ និងអាចទុកចិត្តបាន។ មិនដូចសាក្សីខ្លះដែលបង្ហាញខ្លួននៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនេះទេ Lemkin បានថតរូបភាពនៃការសម្ភាសន៍រាល់សាក្សីដែលគាត់ជឿជាក់។ ការសម្ភាសន៍របស់គាត់ធ្វើឡើងក្នុងរង្វង់ពេល១០ឆ្នាំ នៅថ្មីៗជាងការសម្ភាសន៍របស់ Ponchuad, Short ឬ Heder។ ហេតុដូច្នេះវាគ្មានមន្ទិលសង្ស័យទេថា កំណត់ត្រានេះគឺជាស្នាដៃពីការត្រិះរិះរបស់ Lemkin តាមរយៈការពិនិត្យឡើងវិញច្រើនលើកច្រើនសារយ៉ាងហ្មត់ចត់នៃការសម្ភាសន៍ជាច្រើន ដែលគាត់ចាត់ទុកថាជាស្នូលនៃគំរោងស្រាវជ្រាវរយៈពេលមួយទសវត្សរ៍។ សហព្រះរាជអាជ្ញានឹងស្នើសុំឱ្យអង្គជំនុំជម្រះនេះយល់ឃើញថា ឯកសារនេះអាចទុកចិត្តបានតិចជាងកំណត់ត្រារបស់ Stephen Heder ដែលបានកត់ត្រាទុកពេលគាត់ជានិសិត្សដែលទើបបញ្ចប់

---

[44] សូមមើលកថាខណ្ឌ ១១ ដល់ ១២ ខាងលើ។

ថ្នាក់មហាវិទ្យាល័យក្នុងវ័យម្ភៃឆ្នាំកាលពី៣៦ឆ្នាំកន្លងទៅ ស្របពេលគាត់និយាយភាសាដែលមិនជាភាសាកំណើតរបស់គាត់ទៅកាន់មនុស្សចំណែកនៅជំរុំជនភៀសខ្លួននៅព្រំដែនថៃ[45]។

១៩. សហព្រះរាជអាជ្ញាប្ដូរស្នៀតពីភាពមិនសមហេតុសមផល ទៅជាការមិនពិតជាក់ស្ដែងនៅក្នុងការអះអាងថា "Short, Ponchuad និង Heder បានផ្ដល់ដល់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនូវអត្តសញ្ញាណនៃប្រភពសំខាន់ៗលើបញ្ហានានាដែលពួកគេបានផ្ដល់សក្ខីកម្ម"[46]។ តាមពិតសាក្សីទាំងបីនាក់បានផ្ដល់សក្ខីកម្មដោយផ្អែកលើការសម្ភាសន៍មនុស្សអនាមិក ដែលអង្គជំនុំជម្រះនេះបានពឹងផ្អែកយ៉ាងច្រើន[47]។ Ponchuad ផ្ដល់សក្ខីកម្មនៅសវនាការថា គាត់មិនច្បាស់ពីអត្តសញ្ញាណរបស់ប្រភពភាគច្រើននៅក្នុងការសម្ភាសន៍របស់គាត់នៅក្នុងសំណុំរឿង[48]។ នៅពេលស្នើសុំឲ្យផ្ដល់សេចក្ដីលំអិតបន្ថែមអំពីអត្តសញ្ញាណរបស់អ្នកដែលត្រូវសម្ភាសន៍ម្នាក់ដែលពិពណ៌នានៅក្នុងកំណត់ហេតុរបស់គាត់ថា គ្រាន់តែជា "បុរសម្នាក់មកពីតំបន់១៣" Stephen Heder ថ្លែងថា "ខ្ញុំមានចាំស្រពិចស្រពិលនៃរូបរាងរបស់បុរសម្នាក់នេះ តែខ្ញុំមិនអាចប្រាប់លោកបន្ថែមទេ"[49]។ នៅក្នុងសាលក្រមជារឿយៗអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងជឿលើការសម្ភាសន៍មនុស្សអនាមិក[50]។

២០. ប៉ុន្តែវាជាការប្រព្រឹត្តរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងលើព័ស្តុតាងរបស់ Phillip Short ដែលបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់នូវភាពមិនខុសគ្នាពីប្រភពនៃភស្តុតាងជាពាក្យចចាមអារាម។ ដូចដែលបណ្ដឹងសាទុក្ខបង្ហាញ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពឹងផ្អែកលើការសន្ទនារបស់ Short ជាមួយ

---

[45] E3/1714 ERN 00170693 (កត់សំគាល់ឆ្នាំរបស់ឯកសារ ១៩៨០-បានពិពណ៌នា Heder ថាជា "និសិត្សដែលទើបបញ្ចប់សិក្សាថ្នាក់មហាវិទ្យាល័យ" នៅសកលវិទ្យាល័យ Cornell) សូមមើលផងដែរ T-ថ្ងៃទី១០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ (Stephen Heder E1/221.1) pp 26-28 (Heder ជាទូទៅសម្ភាសន៍ជាភាសាខ្មែរ ហើយថតចម្លើយជាភាសាអង់គ្លេស។ Heder មិនទាន់ និយាយស្ទាត់ភាសាខ្មែរនៅឡើយទេ នៅពេលគាត់ចាប់ផ្ដើមសម្ភាសន៍នៅព្រំដែនថៃនៅឆ្នាំ១៩៧៨។)

[46] ចម្លើយតបនៅកថាខណ្ឌ១១។

[47] ជាទូទៅសូមមើលបណ្ដឹងសារទុក្ខ នៅកថាខណ្ឌ១៦៤ និង ជើងទំព័រលេខ៤២៣។

[48] T-ថ្ងៃទី១០ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៣ (Francois Ponchaud, E1/179.1), p 96; E3/4590, "រឿងរ៉ាវរបស់ជនភៀសខ្លួន" (ការសម្ភាសន៍ជនភៀសខ្លួនដោយ Ponchaud), ERN 0082319-2.

[49] T-ថ្ងៃទី១០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១៣ (Stephen Heder E1/221.1) pp 107

[50] សូមមើលជាទូទៅនៅក្នុងបណ្ដឹងសារទុក្ខ កថាខណ្ឌ១៦៤, ១៧០។

"អ្នកស្រុក" មិនបង្ហាញឈ្មោះ ជាព័ស្តុតាងតែមួយគត់ដែលថា ទាហានសាធារណរដ្ឋខ្មែរត្រូវបានសម្លាប់នៅឧដុង្គក្នុងឆ្នាំ១៩៧៤។ តែ Short មិនត្រឹមតែមិនអាច "ពិពណ៌នា កំណត់អត្តសញ្ញាណ ឬ សូម្បីតែចាំការសន្ទនានេះ លើកលែងតែសម្រង់តាមរយៈការយោងទៅលើ end note នៅក្នុងសៀវភៅរបស់គាត់" សក្ខីកម្មពិតប្រាកដរបស់គាត់អំពីអ្វីដែល"អ្នកស្រុក"ទាំងនេះបានប្រាប់គាត់ គឺ "នៅត្រង់នេះ លោកដឹង ១២ឆ្នាំក្រោយ ខ្ញុំភ័យខ្លាច ខ្ញុំមិនអាចជួយបានទេ"[51]។ វាមិនអាចទៅរួចទេថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងស្វែងរកការវាយតម្លៃភាពអាចទុកចិត្តបាននៃការសន្ទនានេះ ដែលអ្នកស្រុកអាថ៌កំបាំងទាំងនេះអាចប្រាប់ Short អំពីការសម្លាប់ទាហានសាធារណរដ្ឋខ្មែរ ពិព្រោះ Short មិនដែលផ្តល់សក្ខីកម្មថាមានការសន្ទនាបែបនេះ។ ការពិតដែលថាអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង បានទទួលស្គាល់នៅក្នុងកថាខណ្ឌ ៣២នៃសាលក្រមករបស់ខ្លួនដែលមានម្រាស់ជិត៧00ទំព័រ ថាបទដ្ឋានអន្តរជាតិតម្រូវថាការវាយតម្លៃព័ស្តុតាងត្រូវធ្វើដោយប្រុងប្រយ័ត្នជាអប្បបរមា ។

២១. សហព្រះរាជអាជ្ញាបន្តលំនាំនៃការបំភាន់នេះ ជាមួយនឹងការអះអាងមិនមានមូលដ្ឋានរបស់ពួកគេថា Lemkin និងចេត "ជាបឋមបានបង្ហាញ...អ្នកត្រូវសម្ភាសន៍(interviewee) [redacted]។ ពុំមានចំណុចណាមួយនៅក្នុងកំណត់ត្រាលើកឡើងថា Lemkin បង្ហាញអ្នកត្រូវគេសម្ភាសន៍នូវ [redacted] នៅមុនការសម្ភាសន៍ឡើយ។ នេះគឺជាការអនុវត្តបម្រុងទុកសម្រាប់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ដែលជម្រុញឲ្យសាក្សី មាស រឿន ឆ្លើយតាមរយៈសំណួរនាំមុខ ដោយផ្អែកលើព័ត៌មានពីចម្លើយសារភាពរបស់ Chou Chet នៅក្នុងការប៉ុនប៉ងមួយដើម្បីទាញយកការបញ្ជាក់របស់គាត់ថា នួន ជា មានវត្តមាននៅកិច្ចប្រជុំមួយរបស់ភូមិភាគបស្ចិមក្នុងឆ្នាំ១៩៧៧[53]។ ផ្ទុយមកវិញវាសមហេតុសមផលទាំងស្រុងសម្រាប់ Lemkin និង ចេត ដើម្បីបង្ហាញអ្នកត្រូវសម្ភាសន៍នូវ [redacted]។ នៅក្នុងករណីណាក៏ដោយវាចម្លែកក្នុងការសន្និដ្ឋានថា សាក្សីទាំង

---

[51] បណ្តឹងសារទុក្ខបៅកថាខណ្ឌ១៧0, ៥៣២។

[52] ចម្លើយតប កថាខណ្ឌ១៧។

[53] E3/80, ERN 004991657

នេះបានប្រឌិតរឿងរ៉ាវលំអិតនៃព្រឹត្តិការណ៍ជាក់លាក់ដែលពួកគេឃើញនឹងភ្នែក បន្ទាប់ពីបានឃើញ [redacted] ដោយសារព្រឹត្តិការណ៍ទាំងនេះស្របជាមួយការថ្លែងជាក់លាក់នៅក្នុង [redacted]។ វាក៏ចម្លែកផងដែរក្នុងការនិយាយថា សហព្រះរាជអាជ្ញាបញ្ជាក់នៅក្នុងចម្លើយតបរបស់ខ្លួនថា "កត្តាជំរុញរបស់សាក្សីក្នុងការនិយាយជាមួយផលិតករគឺមិនត្រូវបានដឹង" ដែលជាការបារម្ភមួយដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាមិនទាំងដែលបានគិតទាល់តែសោះទៅលើសាក្សីរាប់ពាន់នាក់ដែលភស្តុតាងរបស់គាត់ត្រូវបានទទួលយកក្នុងសំណុំរឿងនេះ។

ឃ. កំណត់ត្រានេះ អាចជាកត្តាសម្រេចនៅការជំនុំជម្រះ

២២. ដូចដែលសំណើបង្ហាញលំអិតកំណត់ត្រារបស់ Lemkin ផ្តល់នូវរឿងរ៉ាវច្រើននៃអង្គហេតុសំខាន់ពីសាក្សីដែលស្ថិតក្នុងស្ថានភាពល្អ ដែលអាចនិយាយផ្ទុយពីការរកឃើញសំខាន់ៗភាគច្រើនរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ទាក់ទងនឹងរចនាសម្ព័ន្ធរបស់ ប.ក.ក។ [redacted] នៅក្នុងសាលក្រម អង្គហេតុទាំងនេះបង្កើតបានជាការងាកចេញភ្លាមៗពីបក្សដែលត្រូវបានរៀបចំឡើងយ៉ាងប៉ិនប្រសប់ ជាអង្គភាពដែលមានរចនាសម្ព័ន្ធ "ឋានានុក្រម"តឹងរ៉ឹង និង"មានទម្រង់ជាពីរ៉ាមីត" ដែលកម្មាភិបាលនៅទូទាំងប្រទេស និងក្នុងអំឡុងពេលនៃរបប ធ្វើសកម្មភាពយ៉ាងខ្ជាប់ខ្ជួនដែលបង្កើតឡើងដោយ ប៉ុល

---

[54] F2/4/3/3/1 សំណើនៅកថាខណ្ឌ៦។

[55] F2/4/3/3/1 សំណើនៅកថាខណ្ឌ៦។

[56] F2/4/3/3/1 សំណើនៅកថាខណ្ឌ៦។

[57] F2/4/3/3/1 សំណើនៅកថាខណ្ឌ៦។

ពត និង នួន ជា[58]។ ដូចដែលបណ្តឹងសាទុក្ខបង្ហាញ ភស្តុតាងដែលលើកមកសំអាងដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៅក្នុងការគាំទ្រសេចក្តីសន្និដ្ឋានទូលំទូលាយបែបនេះ គឺស្តួចស្តើងសឹងតែបាត់មួយរំពេច[59]។

២៣. ដូចដែលសំណើ និងបណ្តឹងសាទុក្ខបង្ហាញបន្ថែម កំហុសរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងក្នុងចំណុចនេះ គឺសំខាន់ដល់ការរកឃើញរបស់ខ្លួនទាក់ទងនឹងការទទួលខុសត្រូវបទល្មើស។ អង្គជំនុំជម្រះពឹងផ្អែកដដែលៗលើចរិតលក្ខណៈតឹងរ៉ឹងតាមការសន្មតនៃការរាយការណ៍នៅក្នុង ប.ក.ក ថាជាផ្នែកសំខាន់-អាចជាអំណាចសម្រេច(determinative)- នៃការទទួលខុសត្រូវរបស់ នួន ជា សម្រាប់រាល់ការផ្តន្ទាទោសដែលបញ្ចូលនៅក្នុងសាលក្រម[60]។ សហព្រះរាអាជ្ញា-ដែលទទូចថា កំហុសនេះមិនអាចប៉ះពាល់ដល់សេចក្តីសម្រេច-ជឿយ៉ាងច្បាស់ថាការយោងដដែលៗរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងចំពោះការវិភាគរបស់ខ្លួនលើរចនាសម្ព័ន្ធរបស់ ប.ក.ក នៅទូទាំងការវាយតម្លៃរបស់ខ្លួនលើការទទួលខុសត្រូវបទល្មើសជាបុគ្គលរបស់ នួន ជា មិនបំរើបំណងវិភាគជាក់លាក់ទេ។

២ . សហព្រះរាជអាជ្ញានិយាយតិចតួចអំពីសារធាតុនៃភស្តុតាងដោះបន្ទុកដ៏សំខាន់នេះ។ អំណះអំណាងបឋមរបស់ពួកគេ គឺថាសេចក្តីសម្រេចមួយដើម្បីផ្តួលរំលំ ប៉ុល ពត ដែលសម្រេចដោយកម្មាភិបាលជាន់ខ្ពស់របស់ភូមិភាគពាយព្យ និងភូមិភាគបូព៌ា និងដឹកនាំដោយ [redacted] គឺ "មិនពាក់ព័ន្ធ"ទេ ពិព្រោះវាកើតឡើងនៅខែឧសភា ឆ្នាំ១៩៧៥ ជាជាងខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥[61]។ តែយុត្តាធិការពេលវេលារបស់សំណុំរឿង០០២/០១ ពង្រីករហូតដល់ឆ្នាំ១៩៧៧ ហើយ នួន ជា ត្រូវបានគេដាក់ឲ្យទទួលខុសត្រូវចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ថា បានប្រព្រឹត្តក្នុងអំឡុងពេលនៃការបំលាស់ទីប្រជាជនដំណាក់កាលទីII ដោយកងទ័ពនៅក្នុងភូមិភាគពីរនេះ។ ម្យ៉ាងទៀតអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានសម្រេចយ៉ាងទូលំទូលាយ

---

[58] សូមមើលឯកសារ E313 "សាលក្រមនៅក្នុងសំណុំរឿង០០២/០១" ថ្ងៃទី៧ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៤ ("សាលក្រម") នៅកថាខណ្ឌ២២៣, ៨៥៩-៨៦០។ សូមមើលផងដែរបណ្តឹងសារទុក្ខ នៅកថាខណ្ឌ២២៥-២៤៩។

[59] បណ្តឹងសារទុក្ខនៅកថាខណ្ឌ២២៥-២៤៩ ។

[60] បណ្តឹងសារទុក្ខនៅកថាខណ្ឌ២២៦។

[61] ចម្លើយតបនៅកថាខណ្ឌ២៧-២៨។

ទាក់ទងនឹងគោលនយោបាយរបស់ ប.ក.ក ក្នុងការកំណត់គោលដៅវាយប្រហារលើទាហាន និងមន្ត្រីរបស់សាធារណរដ្ឋខ្មែរ "នៅទូទាំងសម័យកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ"[62]។ ផ្នែកច្រើនបំផុតនៃភស្តុតាងតាមការសន្នត់ពីការណែនាំរបស់មជ្ឈឹមបក្សក្នុងចំណុចនេះ គឺមានកាលបរិច្ឆេទតាំងពីខែមិថុនា ឆ្នាំ១៩៧៥ ឬក្រោយមកទៀត[63] តែអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងពឹងផ្អែកលើភស្តុតាងតាមការសន្នត់នៃការកំណត់គោលដៅវាយប្រហារនៅចុងឆ្នាំ ១៩៧៥, ១៩៧៦ និងក្រោយមកទៀត[64] និងពឹងផ្អែកផងដែរទៅលើភស្តុតាងនៅក្រោយមកទៀតរាប់ទាំងភស្តុតាងពីឆ្នាំ១៩៧៨[65] និងរហូតដល់ចុងឆ្នាំ ១៩៧៩[66]។ សហព្រះរាជអាជ្ញាលើកអំណះអំណាងនៅក្នុងចម្លើយតបរបស់ពួកគេទៅនឹងបណ្តឹងសាទុក្ខថា សារណាលំអិតរបស់យើងខ្ញុំទាក់ទងនឹងភស្តុតាងពីការណែនាំរបស់បក្សនៅទូទាំងឆ្នាំ១៩៧៥ ត្រូវបានណែនាំខុស ពិព្រោះ "ការរកឃើញពិតរបស់អង្គជំនុំជម្រះ គឺផ្អែកលើការពិនិត្យឡើងវិញនៃភស្តុតាងទាំងមូល"[67]។ សញ្ញាណដែលថា ភស្តុតាងផ្ទាល់របស់ Lemkin ដែលថា [redacted] មិនអាចមានអនុភាពលើសាលក្រមទេ ពិព្រោះវាបានកើតឡើងនៅខែឧសភា ជាជាងខែមេសា។

២៥. ជំនួសការលើកឡើងពីសារធាតុរបស់ភស្តុតាង សហព្រះរាជអាជ្ញាប្រើចម្លើយតបភាគច្រើនរបស់ពួកគេដល់កិច្ចប្រឹងប្រែងដើម្បីធ្វើឲ្យអប្បយសកំណត់ត្រារបស់ Lemkin ដោយការធ្វើសន្និដ្ឋាននូវអត្ថិភាពនៃកំហុសតាមការសន្នត់ ដែលមិនមានផង។ ជាដំបូងសហព្រះរាជអាជ្ញាអះអាងថា នៅពេលដែល Lemkin អះអាងថាគណៈអចិន្ត្រៃយ៍ [redacted]។ វាច្បាស់ណាស់ថាភាពមិន

---

[62] សាលក្រម នៅកថាខណ្ឌ៨១៥។

[63] **E313** សាលក្រម នៅកថាខណ្ឌ៨១៧។

[64] **E313** សាលក្រម នៅកថាខណ្ឌ៨៣៣។

[65] សូមមើល ឧទាហរណ៍ដូចជា **E313** សាលក្រម ជើងទំព័រ ១០៣៨។

[66] សូមមើល ឧទាហរណ៍ដូចជា **E313** សាលក្រម ជើងទំព័រ ៩១០។

[67] **F17/1** នៅកថាខណ្ឌ៣៦៦។

[68] ចម្លើយតបនៅកថាខណ្ឌនៅកថាខណ្ឌ២៤។

ត្រឹមត្រូវតាមការសន្មត់ទាក់ទងនឹង [redacted]។ សហព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវតែមិនជូនដំណឹងដូចគ្នានៅឡើយ ពិព្រោះពួកគេក៏អះអាងថា [redacted]។ ការខកខានរបស់ពួកគេក្នុងការជូនដំណឹងអង្គជំនុំជម្រះនេះថា ពួកគេខ្លួនឯងជឿថា [redacted] ហើយស្របពេលជាមួយគ្នាថ្កោលទោស Lemkin ទៅវិញចំពោះការសន្និដ្ឋានដូចគ្នាកំពុងបង្កើតជាក្តីកង្វល់។ ការអានរបស់ពួកគេនៃកំណត់ត្រាធ្វើឱ្យបាត់បន្ថែមទៀតនូវអត្ថន័យជាក់ស្តែងរបស់ Lemkin [redacted]

២៦. ស្រដៀងគ្នានេះដែរសហព្រះរាជអាជ្ញា ត្អូញត្អែរថា កំណត់ត្រាមិនអាចទុកចិត្តបានពិព្រោះ Lemkin ថ្លែងថាគណៈមជ្ឈឹម [redacted] ខណៈដែលអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងរកឃើញថា គណៈកម្មាធិការនេះមានសមាជិកមិនលើសពី៣០នាក់ទេ[71]។ មានតែសាក្សីមួយនាក់គត់ដែលអាចជឿទុកចិត្តបាន ដែលត្រូវបានលើកមកសំអាងដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង-ខៀវ សំផន- បានផ្តល់សក្ខីកម្មថា "គណៈមជ្ឈឹមមានសមាជិកច្រើនជាង៣០នាក់"[72]។ ហេតុនេះវាមិនមែន Rob Lemkin ទទួលបានព័ត៌មានខុសទេ តែចៅក្រមនៃអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទៅវិញទេ ដែលទទួលបានព័ត៌មានខុស។ ម្យ៉ាងទៀតដូចដែលការពិភាក្សារបស់ Lemkin [redacted] រូបនៃគណៈអចិន្ត្រៃយ៍ បង្ហាញ [redacted]

---

[69] ចម្លើយតបនៅកថាខណ្ឌនៅកថាខណ្ឌ២៤ ជើងទំព័រលេខ៦៣។

[70] T30 តុលា ២០១៣ (ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា E1/236.1), p 118.

[71] **F2/4/3/3/3**, ចម្លើយតបនៅកថាខណ្ឌ២៥។ E313, សាលក្រមនៅកថាខណ្ឌ២០២។

[72] **E3/27** "កំណត់ហេតុលាយលក្ខណ៍អក្សរនៃការស្តាប់ចម្លើយជនត្រូវចោទ-ខៀវ សំផន ហៅ ហែម" ចុះថ្ងៃទី១៣ ខែធ្នូ ២០០៧, ERN (En) 00156751។ ព័ស្តុតាងមួយទៀតដែលលើកមកសំអាងដោយអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ផ្តល់ដោយមនុស្សម្នាក់ដែលត្រូវបានសម្ភាសន៍ដោយ Heder នៅព្រំដែនថៃ លើកឡើងថា មានសមាជិក "ប្រហែល" ៣០នាក់ ហើយមានមនុស្ស៦០នាក់ចូលរួមកិច្ចប្រជុំមួយ ដែលនេះបង្ហាញពីភាពប្រែប្រួលនៃសមាជិកភាពរបស់គណៈកម្មាធិការនេះ។ សូមមើលឯកសារ E3/1714, ERN 00170750

[redacted] ដែលជាការអះអាងត្រឹមត្រូវបំផុតសមស្របតាមការរកឃើញរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលថា "អត្តសញ្ញាណ និងចំនួនសមាជិក បានប្រែប្រួលច្រើនលើកច្រើនសារវាងឆ្នាំ១៩៦០ និងឆ្នាំ១៩៧៩"[73]។

២៧. សហព្រះរាជអាជ្ញាអះអាងបន្ថែមទៀតថា ការវិភាគរបស់ Lemkin គឺមិនអាចទុកចិត្តបាន ពិព្រោះគាត់ហាក់ដូចជាដាក់ "ការជឿដ៏ធំ" នៅក្នុងការអះអាងដែលថា [redacted]។ សហព្រះរាជអាជ្ញាឲ្យគេយល់ថា ទស្សនរបស់ Lemkin នៅក្នុងចំណុចនេះប្រហែលជាចេញពី នួន ជា ដែលពួកគេថ្លែងបញ្ជិតថា Lemkin គឺគ្រាន់តែថាតាមដូចសត្វសេក[75]។ ផ្ទុយពីការអះអាងរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ការវិភាគរបស់ Lemkin គឺមានហេតុផល មានតុល្យការ ហើយមិនបានបង្ហាញ "ការជឿ" របស់គាត់នៅក្នុងអ្វីទាំងអស់។ Lemkin គ្រាន់តែរ៉ាយរាប់រឿងរ៉ាវផ្ទាល់របស់សាក្សី [redacted] Lemkin ពិពណ៌នាដោយត្រង់ៗពីយោបល់របស់ នួន ជា នៅក្នុងចំណុចនេះ ដោយបានបិទបាំងការលើកឡើងស្ដែងៗរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាថា គាត់គ្មានបានធ្វើអ្វី ក្រៅពីថាឡើងវិញនូវអ្វីដែល នួន ជា បានប្រាប់គាត់។ Lemkin អះអាងបន្ថែមនៅក្នុងលំដាប់លំដោយ ដូចគ្នាថា [redacted]។ Lemkin សន្និដ្ឋានដូចខាងក្រោម: [redacted]

---

[73] E313, សាលក្រមនៅកថាខណ្ឌ២០២។

[74] F2/4/3/3/3, ចម្លើយតបនៅកថាខណ្ឌ២៣។

[75] F2/4/3/3/3, ចម្លើយតបនៅកថាខណ្ឌ២៣។

[76] F2/4/3/3/1, សេចក្ដីពន្យល់ ERN 01106930

[redacted]។ ការលាបពណ៌របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាមកលើ Lemkin ថាជាអ្នកសម្តែងមតិឲ្យអ្នកដ៏ទៃដែលងាយឲ្យគេបោកប្រាស់សម្រាប់ការតវ៉ារបស់ នួន ជា ពីភាពគ្មានទោសរបស់គាត់ គឺជារឿងមិនទំនងសោះ។

២៨. អំណះអំណាងរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាហាក់ដូចជាថា ការសម្ភាសន៍ត្រូវតែខុស ពិព្រោះការសម្ភាសន៍ទាំងនេះផ្ទុយពីទម្រង់នៃព្រឹត្តិការណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា-ទម្រង់ព្រឹត្តិការណ៍ដែលពួកគេសារភាព នៅពេលនេះគឺមានវិវាទនៅឡើយនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៅក្នុងសំណុំរឿង០០២/០២។ ពួកគេអះអាងថា ដោយសារសាក្សីមួយចំនួនបានពិពណ៌នាថា [redacted]។ សហព្រះរាជអាជ្ញាប្រាកដណាស់ថា តក្កសាស្ត្រនេះ មិនអាចបដិសេធបានដោយសាររឿងរ៉ាវផ្ទាល់របស់សាក្សីម្នាក់ ដែលត្រូវបាន [redacted] មិនមានសិទ្ធិស្នូម្បីទទួលបានការប្រព្រឹត្តដោយប្រយ័ត្នប្រយែងដូចនៅក្នុងសេចក្តីពន្យល់របស់ Lemkin។ ហេតុផលរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាផ្ទុះបញ្ចាំងពីលក្ខណៈសំដីទូទៅនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីនៅក្នុងសំណុំរឿង០០២/០១ និងការរកឃើញភាគច្រើននៅក្នុងសាលក្រម អនុលោមតាមភស្តុតាងដែលចាត់ទុកថាមិនអាចទុកចិត្តបាន ពិព្រោះវាជាភស្តុតាងដោះបន្ទុក[78]។ វាអាចជាផ្លូវមានប្រសិទ្ធិមួយដើម្បីទទួលបានការផ្តន្ទាទោស តែវាពិបាកបង្កើតបានមូលហេតុផ្នែកច្បាប់។

២៩. ជាចុងក្រោយអំណះអំណាងរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាថា ភស្តុតាងនៃការសម្ភាសន៍របស់ Lemkin គឺមិនអាចទុកចិត្តបាន ពិព្រោះការអះអាងដែលថា [redacted] គឺមិនស៊ីសង្វាក់ជាមួយភស្តុតាងដែលបង្ហាញថា [redacted] ការលើកឡើងបែបនេះគួរឲ្យសង្ស័យ។ មិនមានអ្វីដែលមិនស្របរវាងអង្គហេតុដែលថា [redacted]

---

[77] F2/4/3/3/1, សេចក្តីពន្យល់ ERN 01106931

[78] សូមមើល ឧទាហរណ៍ F16 បណ្តឹងសារទុក្ខនៅកថាខណ្ឌ២២១, ៥៤៦។

[79] F2/4/3/3/3, ចម្លើយតបនៅកថាខណ្ឌ៣១-៣៣។

[redacted] តាតពិតអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងកត់សម្គាល់ថា កំលាំងទ័ពដែលទុកឲ្យក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ភូមិភាគ សម្រាប់តែគោលបំណងការពារទឹកដីប៉ុណ្ណោះ[80]។ [redacted] -ដូចដែលបញ្ជាក់នៅក្នុងកិច្ចសម្ភាសន៍របស់ Lemkin និង ថេត សម្បត្តិ ។

ង. សេចក្ដីពន្យល់មិនពឹងផ្អែកចម្លើយសារភាពនៅមន្ទីរ ស២១ ទេ

៣០. សហព្រះរាជអាជ្ញារិះគន់បន្ថែមទៀតលើស្នាដៃរបស់ Lemkin និង ថេត សម្បត្តិ ពីព្រោះសេចក្ដីពន្យល់យោង [redacted]។ សហព្រះរាជអាជ្ញានៅតែសារភាពថា Lemkin ពឹងផ្អែក [redacted] គ្រាន់តែជា "ការបញ្ជាក់" សម្រាប់រឿងរ៉ាវផ្ទាល់ដែលផ្ដល់ដោយអ្នកត្រូវសម្ភាសន៍ម្នាក់របស់គាត់ ហើយតាមពិតការយោងរបស់ Lemkin ចំពោះ [redacted] បន្ទាប់ពីការពិពណ៌នាលើខ្លឹមសារនៃការសម្ភាសន៍នោះ[82]។ នេះគឺជាការប្រើប្រាស់ភស្តុតាងពាក់ព័ន្ធដ៏កម្រិត និងសមហេតុសមផលទាំងស្រុងដោយអ្នកស្រាវជ្រាវ ដែលធ្វើការក្រៅក្របខណ្ឌនៃកិច្ចដំណើរការច្បាប់។

៣១. តាមពិតការប្រើប្រាស់ចម្លើយសារភាពនៅស២១ ដើម្បីធ្វើជាមគ្គុទ្ទេសក៏សម្រាប់ការស្រាវជ្រាវកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ត្រូវបានអនុវត្តជាទូទៅដោយ academics និងអ្នកស៊ើបអង្កេតនៅសាលាក្ដីនេះ ។ ដូចបានកត់សម្គាល់រួចហើយ ក្នុងអំឡុងពេលការស្ដាប់ចម្លើយដែលជាផ្នែកនៃកិច្ចស៊ើបសួរក្នុងសំណុំរឿង សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតខ្លួនឯងបានប្រើចម្លើយសារភាពនៅក្នុងការប្រឹងប្រែងដើម្បីទាញយកសក្ខីកម្មដាក់បន្ទុក[83]។ អ្នកស្រាវជ្រាវជាច្រើនផ្សេងទៀត

---

[80] E313 សាលក្រមនៅកថាខណ្ឌ២៤៥។

[81] F2/4/3/3/3, ចម្លើយតបនៅកថាខណ្ឌ៣១-៣៣។

[82] F2/4/3/3/1, សេចក្ដីពន្យល់ ERN 01106929

[83] សូមមើលកថាខណ្ឌ២១ ខាងលើ។

បានពឹងផ្អែកយ៉ាងខ្លាំងលើចម្លើយសារភាពនៅស២១ ដើម្បីបង្កើតមតិអំពីកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ជាពិសេស Stephen Heder ចម្លើយសារភាពបង្កើតបានជាមូលដ្ឋានដ៏សំខាន់នៃការយល់ដឹងរបស់គាត់ទាំងស្រុងអំពី ប.ក.ក។ នៅក្នុងសុន្ទរកថាមួយនៅឆ្នាំ២០០១ Heder ពិពណ៌នាការប្រើប្រាស់ចម្លើយសារភាពនៅស២១។ គាត់ពន្យល់:

> តាមរយៈឯកសារមួយពាន់ទំព័រដំបូង វាក្លាយជាការពិតជាក់ស្តែងចំពោះអ្នកអានថា វាគ្មានមន្ទិលសង្ស័យទេថា វាជារឿងពិត។ ការវាយតម្លៃនេះ គឺផ្អែកលើការយល់ដឹងជារួម។ អ្វីដែលនិយាយលើសារព័ត៌មានហាក់ដូចជារឿងសាមញ្ញ និងការជាថ្លែងចំៗ ។ នៅចុងបញ្ចប់នៃវិសាលគម គឺចម្លើយជាច្រើនអាចត្រូវបានវិនិច្ឆ័យថា មានភាពជឿជាក់ច្រើនបំផុតបាន[84]។

សហព្រះរាជអាជ្ញាហាក់ដូចជាជឿថា "ការជឿជាក់លើភាពអាចទុកចិត្តបាន និងតម្លៃភវនីយភាពរបស់ស្នាដៃទាំងស្រុងរបស់ Heder"[85]-យ៉ាងហោចណាស់ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបអង្កេត និង ដីកាដំណោះស្រាយ។

III. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន និង សំណើសុំដំណោះស្រាយ

៣២. ការខុសពីភាពដើម ការផ្លាស់ប្តូរ និង ការបំភាន់ ដែលត្រូវបានកំណត់ស្ទើរតែគ្រប់កថាខណ្ឌនៃចម្លើយតបនេះ គាំទ្រតិចបំផុតដល់អំណះអំណាងរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា។ ប៉ុន្តែវានិយាយច្រើនអំពីសារសំខាន់របស់ភស្តុតាងរបស់ Lemkin ។ សហព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវការដកកំណត់ត្រានេះចេញពីភស្តុតាង ដោយសារពួកគេយល់យ៉ាងច្បាស់ពីការជំពាក់ជំពិនរបស់សម្រាប់ការសម្រេចនៅក្នុងសាលក្រម។ ជាអភ័ព្វសហព្រះរាជអាជ្ញាហាក់ដូចជាស្ទាក់ស្ទើរក្នុងការអនុវត្តតួនាទីរបស់ពួកគេដើម្បីបញ្ជាក់ការពិត ដូច្នេះវាចាំបាច់សម្រាប់អង្គជំនុំជម្រះនេះដើម្បីធានាថាកំណត់ហេតុនេះ ត្រូវបានទទួលយកជាភស្តុតាង ហើយផ្តល់ការពិចារណាឲ្យបានសមរម្យ និងយកចិត្តទុកដាក់ឲ្យបានគ្រប់គ្រាន់ដល់កំណត់ហេតុនេះ នៅកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីបណ្តឹងសាទុក្ខ។

៣៣. ក្រុមមេធាវីការពារក្តីស្នើសុំអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល:

---

[84] Stephen Heder *ខ្មែរក្រហមប្រឆាំង ប៉ុល ពត: គាំទ្រវៀតណាម ឬ គាំទ្រចិន (២០០១)។*

[85] F2/4/3/3/3, ចម្លើយតបនៅកថាខណ្ឌ៣០។

(ក) បដិសេធចោលអំណះអំណាងនៅក្នុងចម្លើយតប និង

(ខ) អនុញ្ញាតដំណោះស្រាយដែលបានស្នើសុំនៅក្នុងសំណើ។

សហមេធាវីការពារក្តីលោក នួន ជា

សុន អរុណ Victor KOPPE